

והתהלכתי ברתוכם

שיחות שבת בראשית • שמות

אליהו חיים בלומנצויג

והתהלכתי ברתוכם

שיחות שבת בישיבת ההסדר ירוחם

בראשית | שמות

אליהו חיים בלומנצוויג

הקדמת העורכים

"ויכולו השמים והארץ" - לעילא ותתא,
"וכל צבאם" - פרטי דאורייתא, שבעים פנים לתורה,
"ויכל אלהים ביום השביעי" - דא תורה שבעל פה.

(זוהר בראשית מז ב)

שבת - זמן מיוחד היא. מנוחה באה לעולם, קדושה מופיעה במעשינו, והכל מודים כי בשבת ניתנה התורה לישראל. מתוך כך חיבה יתרה נודעת לתורה הנלמדת בשבת, ומתיקות מיוחדת צפונה בחידושיה.

כשמורנו הרב בלומנצויג נשאל פעם מדוע אין הוא מעביר שיעור כללי באמונה כפי שהוא נוהג בלימוד הגמרא בישיבה, ענה: שיחות השבת הן "השיעור הכללי באמונה". משיחות אלו משתקפת תורה עמוקה, המתחילה בהתבוננות על התשתית המונחת ביסוד הבריאה בראשית העולם, עוברת דרך אבני היסוד של קיום עם ישראל ונוגעת עד לחיינו שלנו - לאישיותנו של כל יחיד, ולחיי כלל האומה בארצה. מבין השיטין ניכרים יסודות משנתם של חכמינו לאורך הדורות, ובייחוד משנתו של הראי"ה קוק זצ"ל. בשיחות מתבארים עקרונות נצחיים בפרשיות התורה מחד גיסא, ומאידך גיסא הן כוללות גם התייחסות למאורעות ההווה והתבוננות על עם ישראל בתהליך תחייתו.

כשלושים שנים של שיחות, מדי שבת בשבת, מקופלות בספר שלפניכם. כדי להוציא לאור את השיחות נדרשה עבודה רבה של לימוד והעמקה, סיכום, סידור ועריכה, הקשבה ונתינת פנים לתורה. כדרכה של תורה שבעל פה לא הכל ניתן להעביר אל הכתב, ועם זאת, על ידי תלמידים נאמנים שעמלו במשך השנים לזכור את השיחות בלשון רבם ובתשומת לב מיוחדת, ניסינו לשמר את חיוניותם של הדברים ואת בחינת "נפשי יצאה בדברו" שמפעמת בקרבם. השתדלנו במיוחד לדייק בסיכום ובעריכה על מנת שהתורה תצא שלמה ומאירה ושלא תארע חלילה תקלה תחת ידינו, והקפדנו להעמיד את הדברים בפניו של בעל השמועה, ועל כך תודתנו הרבה לרב על ההירתמות ליוזמה, על מאור הפנים לאורך כל הדרך, ועל הנכונות להגיה, להאיר ולסייע בעריכה הסופית של השיחות.

ברוך ה', לאחר עבודה מאומצת וקפדנית ובעזרתם של תלמידים רבים, אנו זוכים להביא לאור עולם את השיחות בפנים מחודשות, כספר שניתן ללמוד ולהעמיק בו - אף ללא הכרת השיחות כפי שניתנו.

תודה רבה לכל המסייעים בשלבים השונים: לנעם לוינסקי, על סיכומיו הרהוטים שהיו לתשתית המרכזית לספר, ועל ייעוצו וסיועו בכל שלב; לאלחנן בלוך וגלעד הראל על הליווי לאורך כל הדרך, מסיכומי השיחות הראשוניים ועד לשלבים האחרונים; לאיל אברהם סאפר על העזרה הרבה, על הזמינות בכל עת ועל הערות מחכימות רבות. תודה רבה לכל תלמידי הישיבה שנרתמו ועזרו בהגהה ובהקלדה של השיחות בשמחה רבה. תודה משמעותית לכל מי שהציע את עזרתו אף אם לא נדרשנו לכך, וכמובן, תודה רבה לכל תלמידי הישיבה בעבר ובהווה, אלה שסיכמו את שיחות הרב לאורך השנים, ואלה שדחפו בדרכים אחרות כדי שנגיע לספר זה.

ישר כוח לכל חברי המערכת ולכל הדוחפים והתומכים: לראש הישיבה הרב אוריאל עיטם, שהאמין ודחף מתחילת הדרך ועד כאן, ועם כל שאר משימות הציבור המוטלות עליו ייחס חשיבות גדולה למשימה זו ועזר בכל עת. לאהד טיברגר מנהל הישיבה, שאינו מפסיק לעזור ולקדם, ותמיד בחיוך, בשמחה, באווירה טובה וברוחב לב. לרב אחיה בן פזי, על התייחסות רצינית ומועילה לכל שאלה. תודה רבה לרב יוסף צבי רימון על נכונות תמידית לעזרתנו, בכל שעה ובכל תחום, על אכפתיות, עידוד ועצות מועילות.

בצאתנו ממלאכת הקודש של עריכת "לחם הפנים" שמוגש בזה, תקוותנו שיורגש בו חום הלב כביום הילקחו, שתהא הרוח מנשבת בו, ויהיו הלומדים בו טועמים מן הפנים בפנים שבתורת החיים, ויהי נעם ה' עלינו ותשרה השכינה במעשה ידינו.

בתפילה לה' שיזכה מורנו לשנים רבות נעימות וטובות, הגדושות בעשייה בכל מרחבי החיים ומלאות בתוכן פנימי מחייה. שנזכה אנחנו להיות לומדים מן הרב באהבה ובשמחה, ויזכו עמנו רבים שיפוצו מעיינותיו חוצה, ותורתו תלך ותפרוץ למעגלים רחבים יותר ויותר. עוד ינובון בשיבה, דשנים ורעננים יהיו.

מזמור שיר ליום השבת. טוב להודות לה' - להגיד כי ישר ה'.

המערכת

כסלו תשפ"א

תוכן העניינים

חומש בראשית

פרשת בראשית

- 15 ..... את השמים ואת הארץ
20 ..... ואתה מחיה את כולם
26 ..... התאוה והכבוד

פרשת נח

- 30 ..... הוציאה ממסגר נפשי
35 ..... גלה כבוד מלכותך
39 ..... כוח האחדות

פרשת לך לך

- 45 ..... ראשיתו של מסע
51 ..... לזהות את היעד העליון
56 ..... למה ללכת, לאן ללכת

פרשת וירא

- 61 ..... וירא אליו ה'
65 ..... אב המון גויים

פרשת חיי שרה

- 71 ..... גרים ותושבים אתם עמדי
74 ..... שיחתם של עבדי אבות
80 ..... בין תפילה לחסד
85 ..... הכל צריכין לחסד

פרשת תולדות

- 87 ..... מתאוה לתפילתם של צדיקים
92 ..... ויתרוצצו הבנים בקרבה

פרשת ויצא

- 95 ..... אם אתה עולה, אין לך ירידה
100 ..... נעשה העולם כמין כותל
104 ..... עולים ויורדים

פרשת וישלח

- 108 .....לפעול מכוח ההבטחה
112 .....מאבק איתנים
116 .....בין שני מאבקים

פרשת וישב

- 120 .....מאבק ואחדות בבית ישראל
125 .....ירידתו ועלייתו של יהודה
129 .....כוח ההודאה

פרשת מקץ

- 133 .....חייתני מירדי בור
136 .....ולא נודע כי באו אל קרבנה
142 .....חלומות

פרשת ויגש

- 145 .....מהתנכרות להתוודעות
150 .....להתוודע אל הנקודה הפנימית
154 .....מושל ברוחו

פרשת ויחי

- 158 .....נסתמו עיניהם וליבם של ישראל
163 .....חסד ואמת נפגשו
168 .....ה' מחלק עולמות

חומש שמות

פרשת שמות

- 173 .....בני בכורי ישראל
177 .....ממשוי למשה
181 .....והסנה איננו אוכל

פרשת וארא

- 185 .....פריצת ישראל
190 .....מי ומי ההולכים

פרשת בא

- 195 .....בעל הכוחות כולם
200 .....למען תספר
204 .....היום הזה לכם לזיכרון

209 ..... אל פרעה

פרשת בשלח

211 ..... היכולת לשיר

217 ..... רזא דאחד

פרשת יתרו

220 ..... לדרוש אלוקים

226 ..... נעשה ונשמע

231 ..... אנא נפשי כתבית יהבית

פרשת משפטים

235 ..... המשפט לאלוקים הוא

240 ..... לשחרר את המציאות מעבדותה

פרשת תרומה

243 ..... משכן לגעגוע

247 ..... לחיות עם אבי הכלה

252 ..... ונועדתי לך שם

פרשת תצוה

256 ..... שמן וקטורת ישמח לב

262 ..... כתר כהונה

269 ..... ללבוש מלכות

274 ..... נר תמיד

פרשת כי תשא

276 ..... איש כומר נפשו

280 ..... ביני ובין בני ישראל

285 ..... שבירת הלוחות ותיקונם

פרשת ויקהל

290 ..... התקהלות אמיתית

294 ..... דיים זהות

301 ..... ויכלא העם מהביא

פרשת פקודי

305 ..... ותן חלקנו

309 ..... ארון וכלים

313 ..... סוד אלוה עלי אוהליהם

תוכן העניינים

חומש ויקרא

פרשת ויקרא

- 13 ..... אדם כי יקריב - מכם
17 ..... מפגש הרצונות
22 ..... להתרומם ולרומם
26 ..... ויקרא אל משה

פרשת צו

- 28 ..... על הרהור הלב
33 ..... אש תמיד

פרשת שמיני

- 38 ..... כשהרצון בווער
42 ..... כי גם חייתני
47 ..... להבדיל בין הקודש ובין החול
51 ..... שתשרה ברכה במעשי ידיכם

פרשת תזריע

- 53 ..... מרחוק ה' נראה לי
57 ..... ללדת את הדור הבא
61 ..... רוחו של מלך המשיח

פרשות תזריע-מצורע

- 63 ..... אחור וקדם צרתני

פרשת מצורע

- 66 ..... שבח הצורה ליוצרה

פרשות אחרי מות-קדושים

- 71 ..... מהקרבה להתקדשות
75 ..... וחי בהם

פרשת קדושים

- 79 ..... הראשית - בין קדושה לבוסר

פרשת אמור

- 85 .....לא תחללו את צלם האלוקים
91 .....להניף את האדם וכוחותיו

פרשת בהר

- 95 .....לברוא את עצמנו מחדש
98 .....בשנת היובל הזאת תשובו

פרשת בחקתי

- 102 .....בהם חקקתי שמים וארץ

חומש במדבר

פרשת במדבר

- 108 .....לב המחנה
113 .....ודגלו עלי אהבה
117 .....הנצח שבזמניות

פרשת נשא

- 122 .....עם משולש
127 .....להתנזר למען הכלל
132 .....ישא ה' פניו אליך

פרשת בהעלתך

- 139 .....כליו של הדיוט
145 .....כי יתן ה' את רוחו עליהם
150 .....נושא את נושאי

פרשות בהעלתך-שלח

- 151 .....מהעלאה לשליחות

פרשת שלח

- 153 .....כשהחלום מתנפץ
158 .....מסירת השרביט

פרשת קרח

- 163 .....העוז והענווה
167 .....מדוע תתנשאו
172 .....כולם קדושים, ואין קדוש כה'

פרשת חקת

- 177 ..... טהור מטמא
182 ..... לדבר אל הסלע
187 ..... וחיי עולם נטע בתוכנו

פרשת בלק

- 192 ..... לחבר את העוצמות למקורן
197 ..... עם לבדד ישכון
202 ..... ונתתיך לאור גויים
204 ..... והצנע לכת

פרשת פינחס

- 207 ..... טבע קדוש
213 ..... איש בנחלתו ידבקו
221 ..... עולת תמיד העשויה בהר סיני

פרשת מטות

- 225 ..... חלוצים לפני ה'

פרשות מטות-מסעי

- 230 ..... לא להביט לאחור

פרשת מסעי

- 235 ..... מסעיהם למוצאיהם

חומש דברים

פרשת דברים

- 239 ..... תורה בארץ
243 ..... ריבוי ופירוד בעם ישראל

פרשת ואתחנן

- 250 ..... להשתייך לעולמו של המלך

פרשת עקב

- 255 ..... אל המקום אשר יבחר

פרשת ראה

- 259 ..... ובאת שמה

פרשת שופטים

- 264 ..... לבלתי רום לבבו
270 ..... בכל שעריך
274 ..... להביט אל השורש

פרשת כי תצא

- 278 ..... דרכה של תורה
283 ..... דיוקנו של מלך

פרשת כי תבוא

- 288 ..... ראשית
293 ..... להרחיב את גבולות השפע
299 ..... דלת לפנינו מדלת

פרשת נצבים

- 304 ..... לשוב בעצמנו
308 ..... במושב המלך
316 ..... הנסתרות לה' אלוקינו

פרשת וילך

- 321 ..... הליכה מתמדת
327 ..... להעפיל לפסגות חדשות
331 ..... ותחסרהו מעט מאלוקים

פרשת האזינו

- 335 ..... שירת התשובה
340 ..... ואעידה במ את השמים ואת הארץ

מאבק איתנים

פרשת וישלח

שני מפגשים בין יעקב למלאכים מתוארים בתורה. האחד בצאתו מן הארץ, אז הוא פוגש מלאכים העולים ויורדים בסולם; השני הוא בשובו לארץ, אז הוא נאבק מול מלאך כל הלילה. מפגש נוסף עם "מחנה אלוקים" מופיע בדרך לארץ, בסוף פרשת ויצא, אך הוא מובא בקצרה וללא פירוט - בעוד המפגשים ביציאתו של יעקב ובחזרתו מתוארים בהרחבה.

במפגש הראשון רואה יעקב תמונה בהירה ומעודדת. חולם הוא על סולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, מלאכי אלוקים עולים ויורדים בסולם, וה' ניצב עליו ומבטיח כי לא יעזבנו. זהו מפגש המבטא את ההשגחה האלוקית על יעקב - מובטח לו כי ה' ישמור עליו וישיב אותו אל הארץ. ייתכן כי החלום מבטא אף יותר, והוא מלמד על השגחת ה' במציאות כולה. זהו מפגש עם השמירה וההגנה על העולם בכלל, וכלפי יעקב בפרט, והוא מבטא קשר עם העליונים.

במפגש השני, לעומת זאת, יעקב עומד לבדו מול העליונים - ונאבק. המאבק מתמשך, ארוך וקשה, אף אחד מהצדדים אינו יכול למשנהו. יעקב אמנם נפגע בכף ירכו, אך המאבק אינו מוכרע עד עלות השחר. במפגש הזה, לא דיים לעליונים שאין הם עומדים לצידו של יעקב, אלא שהם אף נאבקים עמו. נוסף על זאת, התמונה שרואה יעקב לוטה בערפל - קשה לדעת מתי הבין יעקב מיהו האיש שמתמודד מולו, ומה משמעות המאבק.

תלות מול מאבק

אך עוד הבדל מפריד בין שני המפגשים. במפגש הראשון יעקב אמנם מגלה את שער השמים, מקבל הבטחה לשמירה ואף כוחות אדירים להמשיך ללכת, אך הוא פסיבי. יעקב שרוי בצרה, נס על נפשו, חסר אונים, וה' מתגלה אליו ומבטיח לו שמירה וליווי. יעקב מצוי בעמדת מקבל, תלוי באופן מוחלט בקדוש ברוך הוא.

במפגש השני, העליונים אמנם נאבקים ביעקב, אך יעקב אקטיבי. הוא נאבק ומתמודד, כוחותיו מתגלים במלוא עוצמתם. לא עוד חסר אונים הוא כפי שהיה במפגש הראשון, אלא לוחם שאף זוכה לניצחון. "ויאמר: שלחני כי עלה השחר, ויאמר: לא אשלחך". ידו של המלאך על התחתונה, אין הוא מסוגל להשתחרר, ואילו ידו של יעקב על העליונה, הוא שיחליט אם ישוחרר המלאך אם לא.

לא בכדי, במפגש הזה דווקא זוכה יעקב בברכה המשנה את שמו, מה שמעיד על שינוי מהותי. במקום שבו התגלו והובאו לידי ביטוי הכוחות שבו, זוכה יעקב לשם ישראל - שם הכולל את יכולת הניצחון והשרייה, וגם חותם אלוקי טבוע בו. המפגש הראשון אמנם העיד על קשר וזיקה בין יעקב לעליונים, אך הכוחות האלוקיים של יעקב לא הובאו בו לידי ביטוי. המפגש השני, שבו יעקב שורה עם העליונים, מתגושש איתם ואף יכול להם, הוא המפגש שבו נחשפים כוחותיו האלוקיים, ובו נעשה יעקב ראוי לשם ישראל.

מאבק מול העליונים

חז"ל נטו לבאר שהמלאך המתמודד מול יעקב היה שרו של עשו, שאם לא כן - איזו התגוששות צריכה להיות בין עליונים לתחתונים? אך מיניה וביה עולה נקודה מפתיעה: כשהתורה מציגה התמודדות בין אדם למלאך, אין היא מציגה מאבק בין יצור גשמי ושפל למלאך רוחני ומרומם, אלא מאבק בין האדם הנבחר לשרו של עשו. המפגש בין שמים וארץ אינו מזמן בהכרח התרחשות שלמה ואידילית. יש מאבקי איתנים

במישור הזה, והאדם אינו נקרא רק להכנעה מפני הרוחני, אלא אף להתמודדות ומאבק.

יעקב, שעבר בחייו מאבקים קשים עם עשו ועם לבן, ועודו חושש ממאבק נוסף עם עשו, מגלה כי מאבקיו אלה אינם אלא ביטויים של עימות רוחני. מגלה הוא כי עשו הוא רק ביטוי לכוחות עליונים בעלי עוצמות אדירות, כוחות שעניינם להתנגד ולהפריע להופעת בית יעקב, למנוע את התפתחותו, את התפשטות הרעיונות שהוא מייצג ואת הפצת האמונות העומדות מאחוריו. יעקב מבין כי מדובר במאבק ארוך וקשה, מאבק שיימשך עד עלות השחר, והוא מצליח להיאבק ואף לנצח ולהכניע את אותם כוחות.

על כן מתעקש יעקב: "לא אשלחך כי אם ברכתני". לא אשלחך עד אשר תכיר בי ותברך אותי, עד אשר תודה במהלך שאני מוביל ובתפישות שאני מייצג. המאבק עם הכוחות המתנגדים והסותרים אינו אמור להסתיים בביטולם; חייב להיות שלב נוסף של שיוכם לעולמו של יעקב.

לשרות עם אלוהים

לאורך ההיסטוריה עמדו כוחות רבים מול עם ישראל, ועם ישראל נאלץ להתמודד ולהיאבק מולם במאבקים ממושכים וקשים. כוחות אלה מקורם בעליונים, ועוצמות אדירות להם. אלו עולמות רוחניים בעלי משמעות וגודל, ועם זאת יש להיאבק בהם כל הלילה.

אך עם ישראל חייב לדעת כי סוף המאבק, בעלות השחר, איננו בהכנעה ובדיכוי של הכוחות הללו - אלא בשיוכם למהלך שמוביל עם ישראל, בהכרתם בייחודו של עם ישראל, בהודאתם באלוקי ישראל. אלה הם פני המאבקים של העם כולו, וגם של האדם הפרטי במהלך חייו.

מתוך המפגש הראשון עם המלאכים, שואב יעקב כוחות לעמוד במפגש השני מול המלאך, להכניעו ולהפוך אותו לכוח המברך את בית יעקב. מתוך כך, זוכה יעקב בשם המבטא את היכולת לשרות עם הכוחות

המתנגדים ולהפוך אותם למשויכים. זוכה הוא בשם החתום בחותם
אלוקים - ישראל.

מאבק ואחדות בבית ישראל

פרשת וישב

... ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים
משתחוים לי. ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו ויאמר לו מה
החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיקה להשתחות לך
ארצה.

בפרשתנו אנו פוגשים את החלומות של יוסף, את יחסם הקשה של
האחים אליו ואת מכירתו. העימות והמאבק הקשה הם התשתית שעל
גבה נבנה בית יעקב.

למעשה, אם נביט אחורה ונתבונן במבט כללי על ספר בראשית, נראה כי
תהליכים של עימותים ובירור מלווים את השתלשלות הדורות כבר
מראשיתו של עולם.

בירור ומאבק

אחרי עשרת הדורות הראשונים של העולם, הקדוש ברוך הוא השחית
כמעט את כל המציאות. גרעין קטן נשאר, אבל הפער בינו ובין כל
המציאות היה עצום, כמותית ואיכותית. איכותית, המציאות הייתה
רחוקה כל כך מהגרעין החיובי שבקרבה, עד שהקדוש ברוך הוא החליט
למחוק אותה מעל פני האדמה. לא היה לה מקום בעולם. כמותית, רק נח

ומשפחתו נשארו בתור תקוות המציאות, אך רובה הגדול של המציאות נשחת.

בהמשך, בדורו של אברהם, אנו שוב פוגשים הפרדה. אברהם הצטווה "לך לך", התרחק והתנתק מהעולם שבו אתה נמצא. אמנם הפירוד כבר היה חזק פחות, הוא הלך למקום אחר מבלי שהמציאות שאותה עזב תימחק, אך גם זה היה תהליך של בירור, והגרעין החיובי נשאר קטן ומצומצם. היחס בין הגרעין ובין שאר המציאות התחדד בברית המילה: היא אמנם קישרה את אברהם לקדוש ברוך הוא, אבל גם הפרידה אותו משאר העולם, שבהם חותם זה אינו טבוע.

אפשר היה לצפות שכעת ההמשך יהיה שלום, שכל זרעו של אברהם יהיה שייך לקדוש ברוך הוא, "זרע אברהם אוהבי". ובכל זאת אנחנו רואים את הפירוד והשניות גם בביתו של אברהם. כאן הבירור נעשה עדין יותר; שרה הבינה את הצורך בהרחקתו של ישמעאל, אבל לאברהם קשה היה לשלח אותו. מכל מקום ההיאבקות נמשכה, עדיין נותרה התמודדות בין כוחות, ושוב נדרשה המציאות להפרדה ולבירור - הרחקתו של ישמעאל.

בדור הבא הבירור נעשה עדין עוד יותר. שני הילדים כבר היו בנים של רבקה, ולא היה זה מאבק בין בן השפחה לבן הגבירה. יצחק אפילו אהב את עשו ורצה לברכו (גם אם רק במובנים מסוימים). ועדיין היה בזה מאבק ותהליך של בירור.

מי בראש

מתוך כל התהליך הזה אנחנו מגיעים לבית יעקב. אנו יודעים שמיטתו של יעקב הייתה שלמה, וכל שנים עשר הבנים נשארו בעם ישראל; אבל בפרשה אנו רואים כוחות שונים, ואף התנגשויות רבות בין האחים. עולה אפילו המחשבה שכפי שהיה עד היום, גם בדור זה נדרשים בירור והרחקה של אחד האחים.

יוסף חולם שני חלומות בפרשתנו, שמשמשים שיקוף של כל המאבקים והשניות. בחלום האחד אחיו נכנעים לו ומשתחוים לפניו, ובחלום השני גם השמש והירח, אביו ואמו, באים להשתחוות לו. עוד בחלומי הראשון של יוסף, הוא המנהיג והשולט ואחיו נכנעים לו. הכניעה הזו היא ביטוי למאבק הכוחות שיש בין האחים, עימות פנימי חזק בין העולמות, מי יוביל וישלוט. כמו כל יסוד שבא להופיע במציאות, גם כוחו של יוסף חייב להיאבק עם יסודות זרים, ואף לתבוע עליהם שלטון. השאלה המשמעותית, כפי שתעלה בהמשך הדורות בין מלכות דוד למלכות ירבעם, היא "מי בראש"¹. יוסף תובע להביא לידי ביטוי את צדקת דרכו, להוציא אותה לפועל על ידי כך שהוא ינהיג, שאחיו יכנעו לפניו. מן הצד השני, גם האחים מנסים לשלוט על יוסף ולהרחיק אותו, באופן החזק ביותר - על ידי מכירתו לעבד. רואים אנו כיצד ההתנגשות נמשכת גם בתוך ביתו של יעקב, בדמות החלומות מול מכירת יוסף.

השמש והירח משתחוים לי

החלום השני של יוסף מביע תביעה חזקה עוד יותר. בחלום הזה אביו ואמו, השמש והירח, משתחוים לו. אם החלום הראשון ביטא את תביעתו של יוסף לשלטון על אחיו, החלום השני מבטא תביעה לשלוט על המקור, על השורש שלו. זו תביעה מטלטלת יותר, כפי שאכן תמה יעקב: "הבוא נבוא אני ואמך... להשתחוות לך ארצה?" אפשר אמנם להסביר, כפי שפירש רש"י, שהתמיהה היא מצד העובדה שרחל כבר מתה, כך שהחלום אינו יכול להתגשם. אבל לו יצויר שרחל הייתה בחיים - האם הדרישה שתשתחוה הייתה מקובלת? בקריאה פשוטה נראה כי זו תמיהה עמוקה הרבה יותר, על עצם הרעיון שגם אביו ואמו של יוסף יבואו להשתחוות לו, כלומר שיוסף יוביל גם את המקור שהוליד אותו. יש כאן שאיפה להשתלט, "אנא אמלוך", כמעט אפשר לומר שזו

1. "... תפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו, ואמר לו: חזור בך, ואני ואתה וכן ישי נטייל בן עדן. אמר לו: מי בראש? אמר לו: בן ישי בראש. אי הכי, לא בעינא" (סנהדרין קב א).

התייצבות של מלכות אדם מול מלכות שמים. כשאדם מנסה להביא לידי ביטוי את עצמיותו וייחודו כנגד השורש שממנו בא, נראה הדבר כהתמקמות במקום מלכו של עולם, כמרידה במלכות שמים. זו זקיפות קומה שמנסה להתנתק מהשורש ולהיות עצמאית.

ואביו שמר את הדבר

על אף תמיהתו של יעקב, מספרת התורה: "ואביו שמר את הדבר". למה ציפה יעקב? נראה כי יעקב ציפה להתגשמות של החלומות. אפשר להבין את הפסוק במובנים שונים, וייתכן שיעקב לא היה בטוח אם החלום אכן יתגשם, אך מכל מקום נראה שהייתה ליעקב ציפייה שהחלומות יתקיימו. מדוע הוא מצפה לזה? איך אפשר לקוות להתגשמות החלומות האלה, לעימות אפילו עם השורש והמקור? אלא שבאמת החלומות הללו יכולים להתגשם בשתי דרכים שונות: זו יכולה להיות התמקמות עצמאית ומנותקת תוך דחיקת היסוד האלוקי, אבל זו יכולה להיות גם נטילת מושכות, המבטאת תביעה גדולה של יוסף להובלת היסוד שלו בעולם, מתוך קישור ונאמנות ליסוד האלוקי.

מיטתו שלמה

יוסף התנתק מבית יעקב. ההתנתקות הזו התרחשה אמנם בעל כורחו, אך היא העלתה את השאלה אם יוסף מנותק מהבית או נאמן לו. ברגע הניתוק החריף ביותר, אומרים חז"ל, נגלתה לו דמות דיוקנו של אביו. המשמעות היא שהתברר כי יוסף נאמן, העוגן שלו הוא בית אבא, ועל זה הוא נשען. דמות הדיוקן של אביו משקפת כי בכל מה שיוסף פועל - הוא תובע, מבטא ומגלה את השייכות שלו לבית אבא.

יהודה, לעומת זאת, התנתק מבית אביו. הוא ירד מעם אחיו, והגיע למקום הנמוך ביותר. אולם לבסוף התרחש שינוי, וגם הוא שב וגילה ערבות כלפי בנימין, "כי איך אעלה אל אבי" (מד לד). בזאת ביטא גם הוא

נאמנות ואחריות לבית אבא. במובנים עמוקים יותר, יהודה מגלה נאמנות לא רק ליעקב, אלא אף ליסוד האלוקי, שקודם לכן התנתק ממנו. יש כוחות שפועלים בעולם נגד היסוד האלוקי, מנסים להתמקם במקומו, ולהם אין מקום במציאות. יש שפועלים במנותק ממנו - הם אמנם אינם ראויים להשמדה, אבל מורחקים. לעומתם יש כוחות שפועלים מתוך נאמנות למקורם, ומטרתם להופיע בעולם את היסוד האלוקי.

עלמא דפירודא

כל תהליך הבירור מאז בריאת העולם אינו מקרי. העולם נברא עם השניות שבו, יש בו התגוששות בין כוחות רבים, מגוונים ושונים, רחבים, עשירים ועצומים. אולם מתוך שיסודו של העולם הוא במקורו האלוקי, הרי שהאחדות טבועה בו, וטמונה בקרבו השאיפה לגלות את המקור האחד. יש פירוד והתפרטות בעולם, והשאלה היא אם זה נובע ממקום של חיבור, קישור ושייכות, או ממקום של ניתוק. השאלה המרחפת מעל בית יעקב היא - האם הם יכולים לומר "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד?" האם כל ההתפרטות שלהם ניתקה אותם מהיסוד האלוקי, או שמא מבטאת היא הופעה רחבה שלו? זה הבירור שנעשה סביב מיטתו של יעקב, ובסופו נמצאת מיטתו של יעקב שלמה.

חייתני מירדי בור

פרשת מקץ

ראשית דרכו של יוסף: "ויפשיטו את יוסף את כתנתו... וישליכו אותו הבורה" (לז כג-כד). בנפילתו ובעלייתו - הבור והבגד.

יוסף מושלך לבור, למקום מופקע ומופרד מהעולם ומהסובב. בזאת מנתקים אותו מביתו ומהעולם. והבור ריק, מים אין בו; אין בתוך המערכת הסגורה הזו מקור של חיות. הניתוק מהסביבה קשור בהימצאות במקום שאין בו יכולת חיים.

יתרה מזאת, ההשלכה לבור כוללת גם את הפשטתו של יוסף מכתונת הפסים שעליו, הבגד שציין את מעמדו וייחודו. נכפה על יוסף ניתוק לא רק מהעולם, אלא גם מאישיותו, מהמאפיינים המיוחדים רק לו.

יוסף נשאר בבור גם לאחר שהוא מוצא מן הבור הפיזי. הבור ממשיך להתקיים בדמות העבדות במצרים. גם בית הסוהר שאליה מגיע יוסף הוא גלגול של אותו בור. הניתוק כרוך בגלות המשליכה את יוסף למקום אחר, וכופה עליו מערכת חיים אחרת.

פריחה בעומק הבור

אולם דווקא בבור, מגלה יוסף את עצמו. ראשית, בבור מתגלה כי "ה' איתו, וכל אשר הוא עושה ה' מצליח" (ל ט ג). גילוי זה מופיע דווקא במצב העבדות. שנית, בבור מתגלה עמידתו האיתנה של יוסף, שאינו נכנע לסובבים אותו. גבורתו של יוסף מגיעה לשיאה מול אשת פוטיפר, אז

הבור אינו משתלט על יוסף, ואז שב ומופיע גם הבגד. הפעם זהו בגד מצרי המשמש את אשת פוטיפר, האוחזת בו ומנסה לשלוט ביוסף, אך יוסף משתחרר מן הבגד ומותיר אותו בידיה. בהתנתקות מהבגד יוסף אינו בורח מעצמו, אלא להפך - הוא בונה את עצמו, מתחבר לעצמיותו ולשורשיו, "באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלום" (סוטה לו ב).

העמידה המבודדת בתוך בור סוגר ומאיים - היא המגלה את הכוחות הפנימיים. דווקא על ידי הסרת כתונת הפסים, מסוגל יוסף להגיע למיצוי הווייתו ואישיותו, עד שהוא מסוגל להסיר את הבגד המצרי החיצוני שעוטים עליו.

להאמין שאפשר לצאת

בעומק הבור, בבית הסוהר, פוגש יוסף שתי דמויות - שר המשקים ושר האופים. יוסף מתוודע לשני חלומות, שני מצבים שבהם יושבי כלא יכולים להימצא. יש אסיר שהכלא משמש עבורו רק שלב ביניים לקראת נפילה מוחצת וסופית, ויש אסיר שהכלא הוא כור היתוך עבורו, מצב זמני שאחריו יוכל לשוב לתפקידו. עבור הראשון בית הסוהר הוא מקום המוביל אל המוות, ועבור השני הוא בית חינוך.

יוסף תולה את תקוותיו בשר המשקים, ואולי לא רק בתור כלי עזר ליציאה מבית הסוהר. שר המשקים הוא אכן הדמות שיוסף בוחר בה, דמות שעבורה בית הסוהר הוא תקופה של חינוך.

בנקודה זו מתגלה כוחו של יוסף בפתרון חלומות. אין הוא פותר את חלומו שלו, שנובע מתוכו ומשקף את רצונותיו ותחושותיו, אלא את חלומותיהם של אחרים. הוא מגלה את הכוח לפענח צפונות, להשתחרר מבגד חיצוני ומתמונה חלומית המסתירה את האמת, ודווקא בעזרת הדמיון המעטה לגלות אמת.

לכאורה, מצופה היה שיוסף יהיה האחרון שיפתור חלומות, והראשון לזלזל בהם. מי שחלם על גדולות ונצורות בנעוריו, וכעת נמצא בבור

בגלות מצרים, אמור להוריד את החולמים אל קרקע המציאות. מתבקש שיספר להם כי החלומות שווא ידברו, הם אינם אלא דברים בטלים. אולם יוסף אינו מאבד את הכרתו הפנימית, את התחושות האלוקיות המפעמות בו, וממשיך להתחקות אחר חלומות ומשמעותם. יוסף רואה את שר המשקים חולם על יציאתו מהבור, ושואב עידוד: יש בור שאפשר להיחלץ ממנו. אפשר גם שלא לצאת, כפי שחולם שר האופים, אבל יוסף מאמין שאפשר לצאת מן הבור ולחזור לגדולה ואף יותר. לשם הוא נושא את עיניו.

"ויריצוהו מן הבור... ויחלף שמלותיו" - יוסף יוצא מתוך הבור ובעזרת הבור. יכולת העמידה בתוך המקום הסגור והחוסם היא הבונה את אישיותו של יוסף, והופכת אותו למלך. בזכות הירידה ובזכות פשיטת כתונת הפסים, זוכה יוסף לעלות וללבוש בגדי מלכות.

מעגל חיינו חורז ימי מעשה ומקראי קודש,
זמנים רוחשי פעילות ומועדים של רוח ונשמה,
עיתים של נטיעה ויצירה ועיתים של עונג ושמחה.
אך אינו דומה שאון בית המדרש בלימודו להמיית הלב בניגוני השבת ובתפילותיה.
יש צלילה בעומקן של סוגיות בשיעורים ובסדרים של ששה ימים,
ויש אוזן מקשיבה ולב שומע לשפתה של שבת המלכה.

(מתוך ההקדמה לספר)

במהלך כמעט שלושה עשורים זוכים תלמידי ישיבת ההסדר בירוחם לשמוע בצימאון את שיחות השבת של ראש הישיבה **הרב אליהו בלומנצויג**. הקשבה עדינה לפסוקי התורה והתבוננות במדרשי חז"ל ובמאמרי חסידות נשזרים יחדיו כדי לתאר את קו האופק שבו שמים וארץ נושקים זה לזה.

כמו בפעימות ליבו החי של האדם, **והתהלכתי בתוככם** מקיים תנועה של רצוא ושוב בין הקצוות המנוגדים של החתירה אל גובהי מרום ושל החזרה אל נפש האדם ונפתולי הקיום האנושי בעולם. שיחות אלו מבקשות לגעת במאפייניו של המפגש שבין האמת האלוקית ובין הופעתה של השכינה בעולמנו, בין התביעה לשלמות ובין דרכי המימוש שלה על פני האדם והאדמה, ולחשוף את הקשרים העמוקים שמחברים ביניהם.

מתוך השיחות הולך ונבנה בניין אמוני, שמפגיש אותנו עם טוב ה', השגחתו ותורתו, ועם האתגר הגדול שהוא מניח לפנינו, בחייו של עם ישראל.

0 8000600547 6
דאנאקוד 800-600547

מחיר מומלץ: 98 ש"ח